Nr. 5—6 Sibiiu, 1—15 Martie 1885. Anulu XVI.

TRANSILVANI'A.

Fói'a Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese càte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe càte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitetulu Associatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Materialu pentru istori'a regimentului I. granitiariu din Transilvani'a. (Continuare). — Directorulu de scóle Georgie Sincai. — Prefatiune la cartea dlui dr. M. Marienescu: Cultulu paganu si crestinu. — Episodu istoricu din 1784/5 despre plansorile fostiloru iobagi substernute la imperatulu Iosifu alu II-lea. (Dupa Fr. Szilágyi). — Academi'a romana din Bucuresci. — Procese verbale ale comitetului associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luatu in siedintiele dela 27 Februariu si 5 Martie 1885. — Bibliografia.

Materialu pentru istori'a regimentului I. granitiariu din Transilvani'a.

(Urmare.)

Modulu conscriptiunei la granitiari.

Conscriptiunea de mai nainte, adeca din anii de antài dupa infiintiarea regimenteloru fusese defectuósa, din cause care se potu usioru cugetá. Consiliulu supremu din Vien'a dedese ordinu strictu inca din 2 Iuliu 1774, cá conscriptiunea noua generala sè se faca cu tóta rigórea. In anulu 1775 a mai venitu si alta instructiune relativa la tóte regimentele granitiarie; in urmarea acestor'a s'au tinutu mai antàiu consiliu de statu maioru la Orlatu, unde intre altele s'au luatu in consideratiune tóte greutatile conscriptiunei càte au intimpinatu autoritatile militari in regimentele granitiarie secuiesci amestecate cu locuintiele loru printre provincialisti cá si regimentulu I. romanescu. Dupa acestea in locu de a mai incredintiá conscriptiunea numai la suboficiari, au trebuitu se mérga insii oficiarii superiori din casa in casa, se numere suflétele de ambele sexe, se le classifice dupa o schema anumita, se conscria totu-odata si numerulu locuintieloru, alu viteloru domestice, apoi si locurile de cultura ale fia-carui granitiariu in tóte satele.

S'au dîsu la altu locu, cà acestu regimentu erá impartitu in 84 de comune. Dintr'acestea 24 erau militarisate intregi, éra in alte 60 comune granitiarii locuiau amestecati cu provincialistii. Greutatea conscriptiunei se póte judeca si numai din acésta unica imprejurare. Ea a duratu dela Noemvre 1774 pàna in Februariu 1775 in tóte 12 companiile. Revisiunea conscriptiunei au facut'o oficiarii de statu maioru locotenentu-colonelulu Sburlati si maiorii Karp si Cioconari.

Acea conscriptiune a coprinsu multime de rubrice. Cea mai mare dificultate au avutu oficiarii la conscrierea locuriloru de cultivatu, din causa precum le arata raportulu, cà ómenii sau nu sciéu sau nu voiéu se spuie care càte locuri de aratura, de fènatie, de pasiunatu au. Aci se face observatiunea despre natiunea romanésca (Walachische Nation), cà dèns'a este si uituca, adeca uita curèndu, este si cev'a-si vicléna. Dara cea mai mare dificultate s'a simtitu in satele amestecate; de aceea oficiarii au aflatu cu cale, cá dupa-ce s'au terminatu conscriptiunea se mai chiame pe càtiv'a fruntasi si se-i intrebe din nou asupr'a mai multoru inprejurari, pentru-cá asia sè se póta rectificá erorile care s'ar' fi stracuratu in conscriptiune. Cu acea ocasiune li s'au pusu ómeniloru vre-o treispredece intrebari, care tóte au intielesulu, cà nu cumv'a granitiarii se simtu nedreptatiti si asupriti, pedepsiti pe nedreptulu in bani sau trupesce nu numái de càtra oficiarii superiori, cì si chiar' de càtra preotii locali, cari in afacerile de administratiune si justitia inca steteau sub jurisdictiunea regimentului. Mai in scurtu, conscriptiunea s'a facutu nu numai din punctu de vedere curatu militariu, ci si din celu economicu si familiariu cu o ingrijire, de care locuitorii provincialisti nu avèu nici o idea.

Satele din care era organisatu regimentulu; comunele romanesci militarisate intregi au fostu:

In scaunulu Sibiiului, Orlatu, Vestemu, Jin'a si Racoviti'a.

In scaunulu Orasciei, satulu Cugiru.

In comitatulu Hunedórei, satulu Baru.

In districtulu Hatiegu, Zaicanu, Livadia si orasielulu Hatiegu intregu.

In districtulu Fagarasiului au fostu militarisate intregi: Liss'a, Posiorîta, Netotu, Desianu, Vaida-recea, Margineni, Sebesiu, Copacelu, Ohaba, Sinca, Vadu si Buciumu.

In districtulu Brasiovului au fostu comunele: Tîntiari si Tohanu-vechiu.

Comunele amestecate, provinciali cu granitiari au fostu in comitatulu Hunedórei 16, in districtulu Hatiegu 16, in districtulu Fagarasiu 28, sum'a: 60.

Aci raportulu îsi descopere si motivédia dorinti'a, cà granitiarii locuitori in acele 60 comune se fia stramu-

tati din acelea si intemeiate din ei comune noue curatu militarie, ceea ce inse nu s'a potutu face nici-odata.

Case, grajduri si gradini.

Din acésta rubrica se vede, cà pe atunci in cele mai multe comune militarisate erau case coperite mai totu cu paie, grajduri, asia numite poieti, sau cum le dîcu in Romani'a cosiere, in partea cea mai mare de nuiele si destulu de ticalóse. Siuri erau multe, precum si gradini de póme. Mosiile granitiaresci nu se potéu imparti intre eredi.

S'au aflatu in regimentulu intregu case de granitieri 4561, de care se tinéu 4682 sessiuni militarie; dara 106 familii locuiau cu altele sub acela-si coperisiu. Conformu organisatiunei primitive, ar' fi trebuitu se mai fia in acelu timpu inca 189 case.

Pentru-cá se se póta compará starea comuneloru dinainte cu mai bine de 100 de ani cu cea de astadi, insemnamu aici numerulu caseloru din càtev'a comune mai mari din acea epoca. Asia d. e. Jin'a avea 400 de case, Cugirulu precum amu vediutu mai in susu, trebuea se aiba 300, avea inse numai 240. Orlatu 200; Vestemu 179; Liss'a 167; Margineni 105; Tîntiari 205; Tohanu 139, éra 45 erau góle, pentru-cà locuitorii acelora nu voisera se ia armele, si o parte din ei au trecutu in Munteni'a, éra cei mai multi s'au stramutatu pe hotarulu Branului, unde au intemeiatu o comuna nóua, care de atunci se numesce Tohanulu-nou.

In regimentulu intregu s'au mai aflatu 4055 grajduri, 3004 siuri, 2597 gradini de póme, 2884 gradini de legumi pentru familii.

Numerulu sufleteloru.

S'au aflatu in regimentulu intregu persóne de sexulu barbatescu: 4802 bune de servitiulu militariu, 6415 betràni, invalidi; copii 11,217 de sexulu barbatescu.

De sexu femeiescu: femei mari 5342, femei minorene 5341 in suma: 10683.

Numerulu totale alu sufleteloru 21,900.

Dintre tineri de sexu barbatescu 26 de insi avusera concesiunea de a invetiá pe la scóle mai mari afara din regimentu.

In decursulu revisiuniloru s'au descoperitu mai multe erori in revisiunea facuta inainte cu 4 ani. Intre altele s'au vediutu si in casulu acesta nume si connume romanesci scrise r e u, din care causa s'au datu din nou ordinu strictu, cá oficiarii se nu mai schimosésca numele. Se pare inse, cà nici generalulu, nici comisariulu n'au sciutu cà organele audiului rasei germane mai preste totu diferu de ale audiului rasei latine si anume de audiulu daco-romanescu. Este sciutu, cá cei mai multi germani nu potu se distinga intre B si P, D si T, G si K, precum d. e. nici slavii nu distingu intre G si H, totu atàtea diferintie, pe care audiulu nostru romanescu le distinge cu agerime. Tacemu de ъ si ѧ vocale, pentru care nu sunt litere in alfabetulu germanu, de si ъ se aude icicolea si la germani.

La list'a studentiloru se observa, cà aceia nu s'au presentatu la revisiune, de si au fostu citati (sorociti.) Se mai adaoge aci o impregiurare batatóre la ochi, cà cei mai multi dintre acei studenti romani granitiari se aflau pe atunci invetiandu la colegiulu ungurescu reformatu din Aiudu, de unde le venisera si atestatele. Acésta imprejurare noi ni-o esplicamu numai asia, cà fiindu partea cea mai mare a granitiariloru din regimentulu I. de religiunea gr. orientala ortodoxa, pe atunci persecutata infricosiatu de catolici, din ura religiósa de càtu se 'si trimita pruncii la scóle catolice, mai bine îi trimeteau la cele calvinesci, numai cá se scape de proselitismulu iesuiticu, carele inca si dupa desfiintiarea ordinului Jesuitiloru mai lucrá cu energia prin Jesuitii in fracu si in caputu. Faceau si calvinii proseliti, acum inse cu maniere neasemenatu mai blânde si mai maiestre, de càtu in véculu pe càndu tóta domni'a erá in mànile loru.

Granitiarii cari se aflau in servitiu din afara.

Acésta rubrica îsi are si ea partile sale interesante. Servitiulu din afara se intielege la loculu acesta numai asia, cà individii inregistrati sub acésta rubrica nu erau obligati a portá arme in regimentu. Acestia erau:

Parochi in functiune 98, capelani 28, clopotari 38, cântareti 48, negutiatori 3, profesionisti 2, procuratoru unulu, servitoriu de carantina unulu, servitori la vama (Überreiter) 4, curatori bisericesci 12. Cu totii 236.

Mai erau absenti din regimentu cu permissiune in servitiulu provincialu 21 individi, si anume: doi subprefecti (Stuhls-Richter), doi provisori la episcopulu unitu, trei comisari de statiuni, doi cancelisti la comitatu, unu asessoru la tribunalu, trei sehastri (Eremiti, Einsiedler), adeca calugari de acei betrani, carii 'si petreceau viéti'a in micele monastiri sau schituri ascunse prin codrii Transilvaniei, adeca schituri de acelea, care apucasera a fi crutiate de secularisare prin domni'a calviniloru, dara mai tardiu, adeca pe la infiintiarea regimenteloru de granitiari, din porunc'a generalului Bukov au fostu prefacute in cenusie.

Mai erau si alti 8 insi, carii serviau pe la mente de linie pe càte doi ani.

De aci in colo raportulu se intinde multu cu specificarea altoru date, imprejurari si cifre despre invalidi, semi-invalidi, supernumerari si alte categorii de militari, cari nu mai potu avè vre-unu interesu istoricu; de aceea noi vomu recapitulá numai urmatóriele cifre:

Ostasi gregari portatori de pusca si artileristi buni de servitiu in resboiu si aflati in activitate erau 2717. Supernumerari buni de resboiu 367; cu totii 3084.

Soldati buni numai de servitiu in garnisóne sau pe la cordóne, adeca cum se dîceau semi-invalidi, erau 1096. Aceste cifre sumate la unu locu representa regimentulu I. cu 4180 de ostasi in arme.

In alte detailiuri nu ne demitemu, decàtu mai insemnamu inca numai dóue cifre relative la sucrescentia.

S'au aflatu prunci de sexulu barbatescu de 1—7 ani: 2654; ér baieti dela 8—16 ani: 2585. Aci raportulu observa, cà intre baietii dela 14—15 ani se

afla 653 atàtu de vigorosi, in càtu acestor'a li se póte impune servitiulu militariu preste unu anu sau doi. Se mai adauge totu aci, cà in acestu regimentu si anume la Jin'a, la Racoviti'a si in districtulu Fagarasiului se afla o sucrescentia prea frumósa de baiati tineri granitiari, din cari mai tàrdiu va esi o rassa fórte alésa de ómeni valorosi. (Ein sehr schöner Nachwuchs von jungen Gränz-Knaben, der mit der Zeit das Regiment in besondere Vorzüglichkeit eines guten Schlags von Leuten setzen wird).

Mijlócele de traiu ale granitiariloru.

Era cunoscutu, cà la regimentele de granitia numai oficiarii de statu maioru, oficiarii superiori si sub-oficiarii, inca si scutitii trageau plata sau soldu dela erariu, éra ostasii gregari primiau precum vediuramu si mai in susu, càte 4 cruceri pe dî numai càndu erau la cordonu sau comandati in vre-unu altu servitiu extraordinariu, éra mai departe dènsii cu familiile loru se sustîneau cu economia din mosiile cultivate, prin tînere de vite si multi din ei numai prin munca cu bratiale. Regimentulu intregu, adeca familiile din cari se compunea acela avèu: 4683 sessiuni militarie. Din acestea erau ale granitiariloru inrolati la servitiu activu 2195, la artileristi 172, la semi-invalidi 1013, la invalidi reali 552, la familii de preoti 140, la femei veduve 239, la copii orfani 59; sessiuni desierte 513, suma totala 4683.

Aci éra se observa, cà aceste sessiuni militarie nicidecum nu suntu un'a cá alt'a de mari, ci cà ele diferu fórte multu unele de altele, mai vèrtosu in comunele amestecate cu provincialistii. Numai in comunele militarisate intregi s'au potutu regulá sessiunile multu puçinu in proportiunea familieloru; asia de ex. in comun'a Orlatu se regulase pentru fia-care familia locu de aratura 14 galete de Ardealu (56 ferdele), in Vestemu de 9 si $^1/_8$; in Liss'a, Posiorît'a, Netotu de 15, in Desianu 12, in Vaida-recea 13, Cugiru 5, Baru 14, Racoviti'a 10, Tîntiari 10 si $^1/_2$, Tohanu 10 galete de semenatura.

La Orlatu si la Cugiru mai avea fia-care granitiariu si locu de via, colo pentru 20 vedre, dincóce pentru 14 de Ardealu.

In tóte celelalte comune mosiile granitiariloru diferu dupa cum diferiau inainte de militarisare.

Dara din sumariulu conscriptiunei aflamu si o cifra de 894 familii fàra posessiune. In acést'a rubrica sunt trecuti toti acei granitiari, cari n'au mai multu locu de semenatura de càtu pàna la càte 3 galete sau tocmai nimicu; de aceea familiile acestea serace se sustînu cu mare greutate, mai vèrtosu inse sufere 70 de familii, care îsi sustînu viéti'a numai cu servitiu pe la altii si cu munc'a preste véra. De acestea se aflau mai alesu in vre-o 6 comune din comitatulu Hunedórei, precum la Baru, Livadi'a, Hareu, Zaicani etc. si la Dragusiu in districtulu Fagarasiului. La multe din aceste familii li s'ar potea face ajutoriu bunu stramutàndu-le in cele 313 sessiuni, despre care se scie cà erau desierte, nelocuite, cultivate in arènda; acì inse raportulu ne face cunoscuta pré interesant'a inpregiurare, cà acele familii nici-decum nu voru sè se stramute din loculu nascerei loru, ci mai bine sufere lipsa si muncescu pe la altii, de càtu sè se instraineze din comunele loru. „Acést'a insusire a natiunei Valache, (Walachische Nation) raportulu o numesce invetiu reu, éra noi o numimu patriotismulu patologicu alu poporului romànescu respicatu asia de bine de càtra poetulu latinu:

„Nescio qua natale solum dulcedine captos, ducit et immemores non sinit esse sui.“

Unu morbu psichicu, bóla sufletésca este acést'a cunoscuta prea bine mediciloru sub numele technicu Nostalgia, doru de tiéra, doru de loculu nascerei, care mai vèrtosu la popórale muntene trage in urm'a sa bóle fisice si chiaru mórte. „Fia pànea càtu de rea, e mai dulce 'n tiér'a mea“, dîce canteculu.

Se mai dîce in raportu, cà in acésta privintia auctoritatile militari au cea mai mare greutate cu mai multi nobili militarisati din comitatulu Hunedórei, cari de si au locu de semenatura abia de càte un'a s'au dóue galete, dara pe acela nu voru se-lu schimbe nici pentru altele de càte diece galete, si nici daca li s'ar darui puru si simplu. Atàt'a valóre dau dinsii locuriloru nobilitarie in comparatiune cu altele nenobilitarie. In fine raportulu inchieie acì, cà stramutari de familii in comune departate nu s'ar potea realisá decàtu numai prin mesuri violente (Zwangsmittel), pentru-cà acei ómeni nu voru se mérga de pre locurile loru nici in casu càndu acelea li s'ar rescumperá cu bani grei. De altumintrelea raportulu constata, cà luàndu teritoriulu regimentului intregu pre càtu este elu representatu prin acele 4683 mosii, familiiloru nici decum nu le-ar lipsí pamentu de cultivatu; este inse fórte de doritu, cá „natiunea Valachica“ sè se puie cu mai multu sporiu si ordine buna pe cultur'a pamentului, si atunci partea cea mai mare a familiiloru se va ajunge cum se cade cu mijlócele de traiu, ci atàt'a mai vèrtosu, cá sessiunile militarie se lasa intregi si in posesiunea semi-invalidiloru, invalidiloru, veduveloru, incàtu toti potu sè se sustîna.

Invalidii reali.

Cu acésta classa de granitiari se ocupa raportulu pe largu si cu multa compatimire omenésca pentru starea loru; îi recomènda la inaltele locuri cá se fia ajutorati nu numai suboficiarii veniti din tieri straine si ajunsi la neputintia in regimentu, ci daca se póte macaru o parte si din suboficiari si soldati pamenteni, carii s'au nenorocitu in servitiulu activu militariu fàra culp'a loru.

Asia se ingrijia chiar si inainte cu 100 de ani in statulu granitiariloru de ómeni ajunsi la nepotintia; dara cine va fi audîtu ori cititu vre-odata undeva, cà s'au interesatu vre-unu gubernu cá se ajute pe miile de invalidi nenorociti si schilaviti in brazd'a domnului feudalu sau în codri si munti la taiatu de paduri, la spartu de pietri si la munca grea in saline si in alte bai de metale?

Pe la finea acestui capitulu din raportu se mai vorbesce si despre suboficiari sau asia numitele charge, din carii càtiv'a se rogasera cá se fia scutiti de acelu servitiu, càci de si ei trageau o simbria modesta in bani,

dara cu aceea nu se ajungea nici cá se-si platésca unu servitoriu là economia, càndu de alta parte ei insii erau obligati se se afle pururea in servitiu. Temeiulu acest'a li se recunósce, se observa inse, cà este fórte mare lips'a de suboficiari, carii se fia sciutu cití si scrie, in care arta ómenii din acestu regimentu romanescu au remasu fórte tare innapoi (unendlich zurückgeblieben), si cà de càndu s'au infiintiatu regimentulu, inca n'a ajunsu nici-decum asia departe, cá se aiba tineretu esitu si din scóle nemtiesci; se crede inse cà natiunea valacha (Die Walachische Nation) se va convinge despre folósele ce îi va aduce statulu militariu, daca individii ei se voru indemná se invetie carte multa.

Pater familias sau economii familiei.

Acestu capitulu din raportu are càteva momente éra-si prea interesante din diverse puncte de vedere. Dupa infiintiarea regimenteloru aparuse totu-odata unu decretu mai inaltu, care tînea, cà sè se aléga in timpuri de pace pentru fia-care familia càte unu pater familias, carele pe de o parte se fia scutitu de servitiulu militariu, sau incai obligatu la elu numai pe atàt'a, incàtu aceluia se-i remana timpu de ajunsu pentru purtarea economiei si ingrijirea preste totu de familia, fàra care e peste putintia a o sustînè. Deslegarea acestei probleme inse s'au aratatu a fi in praxa fórte grea, din causa mai vèrtosu cà servitiulu granitiariloru cerea chiaru si in timpu de pace perfecta, a se scóte fórte multi individi dintr'odata la comande, la persecutare de banditi, la persecutarea familiiloru emigrante, la custodii pe la statiunile oficiariloru de statu maioru, apoi ordonantii pentru scrisori, pazitorii sateloru si alte afaceri neprevediute. Numerulu barbatiloru de tóta categori'a in acestu regimentu ne este cunoscutu din informatiunile anteriori, precum si numerulu familiiloru càte aveau trebuintia de patres familias. Daca s'ar fi scutitu de servitiulu militariu càte-unu barbatu pentru fia-care familia, atunci pentru timpu de pace erau se remàie numai 710 individi in servitiu de tóte dîlele. Acelu servitiu inse cerea pe fia-care dî in lunile de érna càte 695 de ómeni, éra in lunile de véra càte 908. Asia dara acei 710 granitiari abia ajungeau de schimbu pentru odata. Schimbulu pe la cordóne se facea la jumetate de luna, pre càndu se cerea alti atàti ómeni si cu atàtu mai multi càndu se intèmplau góne mari de hoti, uneori cu càte 30, 60—100 de granitiari dintr'odata, mai alesu vér'a, pre càndu bandele de talhari se inmultiau, càci iobagi'a erá fórte grea si la regimentele de linia se inrolau din acésta tiéra mai totu romani; éra ei vediéndu cà celelalte popóra conlocuitórie nici-decum nu se imbuldiescu la regimentele de linia, cercau si romanii se-'si scape feciorii de servitiu militariu, care in acele timpuri erau asia dicèndu pe viétia, adeca pàna càndu unu omu mai erá in stare se pórte pusc'a. Din aceste cause erá peste potintia a scuti pe patres familias de servitiulu militariu. Prin acést'a inse suferiau prea multe familii daune grele in economi'a loru.

Intre aceste impregiurari raportulu ar dorí fórte, cá numerulu granitiariloru sè se mai inmultiésca in proportiune ceruta de impregiurari. De aici inca se póte cunósce caus'a, pentru care imperatulu Iosifu alu II-lea dupa siese ani trecuti dela revisiunea acést'a de regimentu, 'si descoperise vointi'a si planulu de a mai infiinti'a inca dóue regimente de granitiari romani, precum ne potemu aduce aminte din istori'a revolutiunei romanesci dela 1784, pre càndu se dedese ordinu si se trimisese la Alb'a-Iuli'a comisari cu insarcinare, cá se conscrie tóte comunele romanesci càte ar' voi se fia militarisate.

Intre aceste impregiurari grele raportulu face diverse combinatiuni, cá nici regularitatea servitiului se nu sufere si nici economi'a familiiloru se nu scapete, mai vèrtosu cà granitiarii aveau se-si faca totu ei montur'a si curelari'a pentru timpuri de pace. Raportulu se mai incérca a combiná interesele servitiului cu ale economiei inca si pentru timpu de mobilisare in casu de resboiu, atàtu in regimentulu I., càtu si in alu doilea. Noi inse trecemu preste aceste combinatiuni cu atàtu mai vèrtosu, cà ele in cursulu timpului au trecutu prin mari schimbari.

Contributiunile granitiariloru.

La infiintiarea regimenteloru de granitia in marele Principatu alu Transilvaniei se incheiase o invoiéla intre tiéra si intre auctoritatile militarie supreme, dupa care locuitorii conscrisi la regimentelele de granitia au remasu scutiti de asia numit'a dare a capului si de asia numita taxa protectionala, éra alte contributiuni ale tierei, anume pe mosii si pe vite trebuiá se le platésca si granitiarii, inse si aceste numai asia, cà li se scadea a treia parte si aveau se platésca numai dóue din trei.

Florinulu austriacu erá pe atunci de 60 cr., prin urmare granitiarii platéu florinulu numai cu 40 cr. Contributiunea tierei se regulá in acea epoca dupa óresi-care chiei pe càte 6 ani inainte.

Conformu aceloru arangiamente pentru cele cinci gimente de granitiari romani si secui se aruncá pe fia-c anu sum'a de 49751 fl. si $52^2/_3$ cr. Din acésta sun cadea pe regimentulu I. romanescu 9824 fl. $26^2/_3$ cr. Acésta contributiune se aruncá pe averea familiiloru si pe meserii càte voru fi avèndu, precum de ex. caldari de vinarsu, mori, piue s. a. Folosulu curatu dela meserii dupa subtragerea speseloru erá incarcatu cu contributiune de 10%.

Dara anii diferiau multu in producte si in alte folóse. Administratiunea militara inse a îngrijitu indata dela inceputu si a prevediutu, cà in anii buni póte se ésa sum'a mai mare decàtu sum'a de 9824 fl. $26^2/_3$ cr., éra in anii rei mai puçinu. Intr'aceea raportulu observa, cà starea economica a granitiariloru se ameliorase atàtu de multu, incàtu esiá suma mai mare de càtu acést'a datorita fondului provinciei. Asia se decise cu incuviintiarea inaltului consiliu, cá prisósele din fia-care anu se fia capitalisate sub titlulu de Fondulu accrescentieloru. Acelu fondu crescuse dela 1771 pàna la 31

Octobre 1776 la sum'a frumósa de 10280 fl. 22 2/3 cr., dupa-ce propri'a contributiune se administrase regulatu la cass'a provinciala. Prisosulu se administrá éra-si regulatu la fondulu granitiariloru. Unulu din scopurile acestui fondu de reserva erá totu-odata, cá din acel'a se fia ajutati acei granitiari, carii s'ar' intemplá se ajunga reu prin focu, prin esirea apeloru, prin grindina sau prin alte eventualitati.

Contributiunile se scoteau in acele dîle in timpu de véra 1/3, in lunile de érna 2/3 si fia-care granitiariu avea carticic'a sa de dare, unde i se petrecea totu ce platea, fia-care prin oficiarii companiiloru.

S'a mai ingrigitu inca si pentru casuri de nepotintia, cá precum se dîce romanesce, ómenii se fia pasuiti, adeca compani'a se mai astepte pàna ce voru fi in stare se platésca. Rectificarile se faceau cu rigóre; peste acést'a cu ocasiunea acelei revisiuni generalulu a luatu tóte carticelele familiiloru si le-au collationatu elu insusi cu comissariulu.

La capitolulu acest'a vine o imprejurare éra-si caracteristica atàtu pentru epoc'a aceea, càtu si pentru timpurile posterióre pàna càtra 1848. Comisiunea militara aflase, cà preotii romanesci gr. uniti din regimentu mai erau in restantia pe anii 1775 si 1776 cu sum'a de 454 fl. 38 2/3 cr., dara acei preoti nu voiau se platésca acea suma; ei se provocau la privilegiulu loru datu de càtra imperatia, apoi si la articolulu de lege 4 din 1744, prin care preotii de religiunea gr. catolica erau classificati in conditiunea si rangulu preotiloru catolici si a celorulalte confessiuni privilegiate in acést'a tiéra; cu alte cuvinte, preotii gr. catolici (uniti) se considerau a fi in class'a nobililoru, prin urmare scutiti de ori-ce contributiune càtra statu, precum erau scutiti toti aristocratii de ori-ce conditiune, cu esceptiune de asia numitii „nobiles unius sessionis"; dara si pentru acesti'a au fostu destula cérta in cursulu timpuriloru. Se dîce cu adeveratu, cà acea suma de 454 fl. se cerea [illegible]'a acei preoti numai pentru prisosulu de pamentu, pe [illegible]e 'lu aveau ei preste asia numit'a portiune canonica, [illegible] se defipsese de mai nainte la aratura de 20 galete [illegible]menatura si la 15 cara de fènu, apoi acei preoti nici pentru vite nu erau datori se dea contributiune, precum dedea celalaltu poporu. Preotii inse voiau se fia scutiti de ori-ce contributiune pentru ori càta mosia ar' avea, precum erau scutiti toti nobilii. Caus'a fù inaintata la gubernulu civile, de unde vení resolutiunea negativa pentru preoti, incàtu adeca ei fusera scutiti de contributiune numai pentru portiunea canonica.

In acela-si timpu cerusera si capelanii gr. catolici, cá sè se taie si pe sam'a loru portiune canonica din hotarulu comunei, dar' li s'au denegatu, precum s'au si potutu prevedè, dupa-ce se sciá, cà a costatu dieci de ani de lupte, pàna càndu s'au castigatu portiuni canonice chiar si pentru parochi. Preotimea unita se provocá in acelu timpu necurmatu la episcopulu Grigorie Maioru din Blasiu, despre care diceau ei càtra generalulu Rall, cà prea S. sa iau asiguratu, cumcà este voinți'a prea inalta a imperatului, cá dènsii se remàie scutiti de ori-ce contributiune. Este prea adeveratu, cà precum inainte de aceea episcopulu Inocentie Clain àmblase in ruptulu capului cá se castige drepturi pentru clerulu seu, pàna càndu au ajunsu cá se móra in exiliu la Rom'a in saracia estrema, intocm'a si episcopulu Gr. Maioru atàtu se mai sbuciumase pentru clerulu seu, pàna càndu fù surpatu de càtra vrajmasi si silitu a-si parasí scaunulu episcopescu.

De ací inainte revenindu raportulu la asia numitulu fondu de accrescentie specificatu mai in susu, se arata cà in cei cinci ani din urma se platisera granitiariloru nenorociti prin focu 559 fl. 40 cr., éra celoru daunati prin esirea apeloru 1204 fl. 42 2/3 cr. Aci apoi se mai propunu unele mijlóce de ajutorarea granitiariloru in casuri de daune ce li s'ar' intemplá.

Dilerii (Zsellérek, Inquilini) din regimentulu I.

De aci mai la vale apare dintr'odata in regimentulu I. o alta clasa de ómeni sub nume de dileri (inquilini, zsellérek), adeca provincialisti, carii venindu din alte tînuturi si mai alesu din iobagime, se asiediau in càte o comuna de granitiari, sustînendu-se acolo cu munc'a mànilor si locuindu sau la càte unu granitiariu, sau facèndu-si càte o cascióra; mai tîneau si vite, pe care granitiarii le suferiau cá se pasca pe hotarulu loru. In conscriptiunea din 1777 numerulu aceloru dileri apare numai de 310. Acesti dileri inca erau supusi la contributiune, care inse nu se computá in sum'a platita de càtra granitiari, cì gubernulu civilu o aruncá si incassá separatu. Raportulu dîce, cà acést'a este o nedreptate si propune a se mijlocí, cá dilerii se platésca contributiunea totu la fondulu granitiariloru, pe alu caroru hotaru îsi càstigá ei pànea de tóte dîlele; éra aci se provóca la regulamentulu granitiariloru militari romani confirmatu de càtra imperatulu, unde pe pag. 31 §. 83 se prevedu casurile, in care dupa organisarea definitiva a regimenteloru, mai curèndu sau mai tàrdiu voru veni pe teritoriulu loru comercianti, professionisti si alti ómeni straini, dela cari se fia permisu a se luá càte o taxa moderata numita taxa de protectiune, din partea regimentului. Din raportu nu se mai vede cà ce resultatu va fi avutu acea propunere a generalului Rall.

Cass'a si exactitatea comptabilitatii.

Cu acésta parte a lucrarei comisiunei raportulu se ocupa fórte pe largu. Noi cá din curiositate vomu insemná aci numai unele cifre principali, din care se póte vedé immens'a diferintia intre comptabilitatea ce se portá pe teritoriulu regimenteloru, si intre ceea ce nu se portá mai de locu in comitatele feudali. In 15 positiuni principali ale cassei aflàmu intratele cu sum'a: 141 mii 314 fl. 14 cr. 5/6, éra esitele: 118 mii 194 fl. 46 3/6 cr. Cass'a restu 23 mii 119 fl. 27 3/6 cr.

Numai bani in depositu erau 2893 fl. 50. Pentru zidiri de cuartire se cheltuise pàna in 1774 sum'a de 1134 fl. Bani pentru cerealie se adunasera 4778 fl.

Bani pentru montura: 1891 fl. etc. De ací incolo vinu detailuri care potu se interesedie pe unu comptabilu din dîlele nóstre; dara nu si pe unu istoricu.

Dupa-ce a terminatu abia cu comptabilitatea, raportulu trece la asia numitele allodiaturi, adeca la corpulu de mosii, case, càrciume, macelarii, dreptu de vènatu si pescuitu, taxe de comerciu, din care comunele respective aveau se traga venitu, éra aceste erau 22 in districtele numite mai in susu. Venitulu aceloru allodiaturi a fostu in 4 ani, adeca dela 1772—1775 in suma de: 23,117 fl. $35^4/_{12}$ cr. Suma fórte considerabila acést'a pentru epoc'a de inainte de o suta si mai bine de ani.

Conturile acestoru allodiaturi suntu éra specificate cu de-a meruntulu unulu càte unulu in fia-care comuna. Se mai vede si o rubrica de zîdiri nóue si de reparaturi radicali, anume la patru mori si la vre-o patru càrciume diń comunele Hatiegu, Cugiru, Margineni, Orlatu si Vaid'a-recea in suma de 16,154 fl. 34 cr.; la care apoi se observa, cà zîdindu-se pe acele proprietati allodiali ale comuneloru, venitulu loru va cresce in gradu considerabilu.

Magasine de cerealii.

Administratiunea militara ingrijise inca si pentru magasine de reserva pe la comunele granitiaresci, in care se dea toti locuitorii càte o cantitate de producte pentru casulu càndu ar urmá càte unu anu atàtu de reu, in càtu locuitorii se nu se ajunga cu càtu au potutu produce in acelasi. Aici inse raportulu observa, cà din cause proprie tierei acestei'a, magasine de acelea inca nu se potu infiintia, dara in loculu acelora s'au aflatu unu altu mijlocu pentru ajutoriu in anii rei, adeca de a-le dá bani imprumutu, pentru-cá se-si cumpere bucate, sau adeca se li se cumpere si impartia sub controla. Acést'a s'a intemplatu pàna atunci in trei ani. In 1767 li s'au cumparatu de 2000 fl.; in 1771 de 850 fl. 30 cr., in 1882 de 492 fl. 36 cr.; in suma totala: 3343 fl. 6 cr. Din acea suma granitiarii platisera 1435 fl. $31^7/_8$ cr. si raportulu crede cà si restulu se va incassá fàra mari greutati.

(Urmédia.)

Directorulu de scóle Georgie Sincai.

Viéti'a nemoritoriului Georgie Sincai se afla descrisa de càtra multu regretatulu nostru compatriotu repausatulu Alessandru Papiu Ilarianu. Studiulu de dóue luni pe care ilu facuse biografulu asupr'a vietiei celei multu agitate a lui Georgie Sincai din documentele si datele càte le avuse la mana, a fostu presentatu la timpulu seu societatiei academice romane din Bucuresci cá discursu de receptiune si a fostu ascultatu si primitu de càtra colegii noului membru alesu cu cea mai caldurósa placere si lauda. Dar precum ni se intempla cu cei mai multi barbati ai nostri renumiti carii au traitu, au lucratu si au suferitu intre anii 1780, —1840, ori càtu se adopera biografii loru cá se le scótia la lumina tóte peripetiile vietiei loru càte merita a fi conservate prin tipariu pentru posteritate, mai nici intr'unu casu nu li se implinesce dorinti'a. Acei betrani ai nostri cu prea puçina exceptiune n'au facutu in totu cursulu vietiei loru mai nimica pentru sine, cì totulu pentru nefericitulu poporu romanescu, pentru limb'a, literatur'a, istori'a, biseric'a, scól'a si in genere pentru emanciparea lui de sub jugulu sclaviei. De aici vine, cà la multi dintre barbatii cei mai renumiti nu aflamu insemnatu nici macaru anulu nascerei si alu mortii, éra déca unii din ei au fostu si casatoriti, nu cunóscemu nici relatiunile familiei loru. Georgie Sincai totu a mai lasatu càte cev'a insemnatu si din viéti'a sa; cu tóte acestea partea cea mai insemnata a vietiei sale, adeca activitatea sa cá professoru si directoru in Blasiu, este asia de puçinu cunoscuta din acte, incàtu chiar' si in biografi'a scrisa de Papiu lacun'a acést'a se simte tare. A voitu inse o provedintia binefacatóre, cá pe lànga multele manuscripte ale lui Sincai conservate cu grija in archivele episcopiei gr. cat. din Oradea-mare se remaie si càteva acte parte mare oficióse, din care se potu aflá si cunósce mai multe inprejurari ale scóleloru din Blasiu pentru care Georgie Sincai in cele din urma venise in atingere neplacuta nu numai cu episcopulu seu, ci chiar' si cu guvernulu provincialu.

Crediendu noi, cà mai multe din acelea acte potu se aiba valóre istorica, le vomu reproduce aici in extrase romanesci, éra in limbile originali in care se afla ele, se voru publica totu in Transilvani'a, pe care noi o consideramu totuodata cá unu micu magasinu de documente istorice pàna atunci, pàna càndu nu se voru afla alti literati, ca se-i impla colónele acestui organu alu Asociatiunei nóstre cu alte producte literarie si scientifice mai folositórie, esite din pén'a densiloru.

Actele oficiali pe care le avemu noi la mâna din dîlele lui Georgie Sincai, se ocupa mai multu numai cu planulu infiintiarei scóleloru normali din Blasiu si alu unoru asia numite triviali din diverse parti ale Transilvaniei. Ele se incepu dela anulu 1775 si se continua pàna la 1795. Le vomu lua pe càtu se póte in ordine chronologica, premitemu inse, cà la unele nu este pusu anulu in care au emanatu, dar' se póte combinâ din contextu cam in ce anu au potutu se emane.

In anulu 1775 21 Iuliu Nr. gub. 4333 gubernulu Transilvaniei adressadia càtra o comissiune guberniala o resolutiune, in care îsi arata indestulirea sa cu luarea mesureloru pentru edificarea unui localu de scóle normali in Blasiu, si provocandu-se la unu raportu din 13 Iulie alu acelui anu, pe lànga ce lauda zelulu, face observarea, cà intru intielesulu unui rescriptu regescu, a càrui data nu se pune, totu materialulu, precum si munc'a de màna si caraturile erau obligate comunitatile si respective posessorii locuriloru cá se le dea la edificarea acestui feliu de scóle; asia dara gubernulu declara, cà acele materiali si prestatiuni, precum si darea de lemne nu le póte aruncá asupr'a altora, cì trebue se le inplinésca cei numiti in rescriptulu regescu, éra plat'a zidariului se va numera

la timpulu seu din fondulu anumitu de càtra Majestatea Sa. Subscrisu: br. Samuel Bruckenthal gubern. si Iosifu Molnár secretariu

Din 9 Novembre 1776 Nr. 5065 érasi vine o resolutiune guberniala la unu altu raportu relativu totu la edificiulu scólei normale din Blasiu, din care aflamu, cà gubernulu nu prea e indestulatu cu inaintarea lucrariloru si comitte blasieniloru, cá se stea cu totudeadinsulu de lucru cu atàtu mai vèrtosu, cà Majestatea Sa imperatulu a binevoitu a porunci de repetite-ori, cá acelu edificiu sè se gatésca càtu mai curèndu. Subscrisu: comitele Nicolae Bethlen si M. de Sonnenberg secretariu.

Sub dat'a din 7 Martiu 1777 aflamu o adressa data càtra episcopulu romaniloru gr. catolici in Blasiu din sessiunea asia numitei „tabulae continuae" a comitatului Albei inferióre cu resiedinti'a in Aiudu. Oficiulu comitatului face episcopului cunoscutu, cà a primitu din nou unu ursoriu dela gubernu, in care comitatulu este provocatu, cá tinèndu-se strictu de ordinele anteriori, se ingrigiésca pentru càtu mai curend'a terminare a edificiului scóleloru normali din Blasiu. Deci comitatulu invita ex oficio pe excellenti'a sa episcopulu, cá de càte ori voru fi necesari muncitori cu bratiulu din partea comitatului la edificarea aceloru scóle, sau atunci càndu se voru apucá de lucru, episcopulu sè se puna in cointielegere cu comitatulu, càci acesta conformu prea inalteloru ordinatiuni, nu va lipsí a-si implini datorinti'a.

Totu din anulu 1777 Februariu 22 aflamu o adressa a susu numitei comissiuni indreptata totu càtra episcopulu Fagarasiului cu residenti'a in Blasiu. In actulu acesta numit'a comissiune provocàndu-se la unu raportu alu comitatului Albei inferióre, care semana cu o denuntiare asupr'a episcopului, cá si cum acest'a nu ar voí se intinda ajutoriu eficace la ridicarea edificiului pentru scól'a normala, comissiunea mustra totu-odata pe episcopu, cà pàna in acea di nu dedese vre-unu respunsu respicatu si anume o declaratiune in acelu intielesu, cá implinirea vointiei imperatesci se fia càtu mai multu accelerata; de aceea comissiunea si cere dela episcopu informatiune exacta in sensulu aratatu. Subscrisi: comitele Nicolau Bethlen si br. Iosifu Miske in numele comissiunei publico-eclesiastice.

Din aceste dóue acte mai din urma se vede, cà intre episcopu si comissiune se escasera unele neintielegeri, care se afla indigitate si in alte acte; dar natur'a neintielegerei nu póte fi bine cunoscuta; se pare numai, cà comissiunea dedea prea-inalteloru dispositiuni relative la edificarea scóleloru normali din Blasiu unu intielesu, éra gubernulu si comissiunea guberniala cu totulu altulu.

Sub Nr. 2226 din 9 Aprile 1782 gubernulu Transilvaniei face cunoscutu episcopului gr. cat. dela Blasiu, cà cu respectu la denumirea professoriloru, la infiintiarea scóleloru, la introducerea metodului normalu venise unu decrètu reg. prea inaltu din 12 Dec. 1781, care se comunica episcopului in e s t r a s u, dar cu acea intimatiune, cà catechetu la scól'a din Blasiu este acilea (in promptu sit, adeca Pater Georgius Schincai Hieromonachus), care isi luase mai de inainte instructiune in metodulu catecheticei l a s c ó l' a n o r m a l a d i n V i e n' a. Subscrisu in numele gubernului cu resiedenti'a in Sibiiu br. Samuel de Bruckenthal, éra subscriptiunea secretariului lipsesce.

Din acestu actu gubernialu inca se pare cà scóte capulu o neintielegere intre gubernu si episcopu asupr'a persónei lui Georgie Sincai. Insemnamu acì, cà pàna in 12 Augustu 1782 episcopu alu Fagarasiului fusese totu Grigorie Maioru, care tocma in aceea dî se lasase de episcopia si totu atunci sinodulu adunatu au alesu pe cei trei candidati, dintre carii apoi in 21 Octobre 1782 a fostu denumitu Ioanu Bobu. Acésta observatiune trebuiamu se-o facemu la loculu acést'a si inca cu adaosu, cà de si Ioanu Bobu fusese denumitu episcopu in 21 Octobre 1782, dara preconisarea lui de càtra scaunulu Romei s'a intemplatu abia in 15 Dec. 1783, éra hirotoni'a lui s'a facutu in Blasiu de càtra acela-si Grigorie Maioru numai in 6 Iuniu 1884. Aci dara damu peste unu asia numitu interregnum de aprópe 2 ani, in care timpu inse au emanatu mai multe acte relative la scólele din Blasiu, intre care càteva ne dau testimoniu tristu despre nespusele traganari si pierderi de timpu in comunicatiunea oficiala dintre Sibiiu si Blasiu.

Susu citatulu decretu din 12 Dec. 1781 îlu avemu si noi acilea numai in extractu, care inse este fórte nefavorabilu pentru scólele din Blasiu, asia cum se vede elu in copi'a nóstra. Se va fi aflandu si originalulu aceluia undeva; dara sune elu anume cu respectu la directiunea suprema a scóleloru ori si cum, astadi, dupa mai bine de o suta de ani elu este cadiutu in desuetudine, si chiar daca nu ar fi casulu acest'a, astadi elu ar loví fórte greu in legile care asigura confessiuniloru religióse dreptulu loru asupr'a scóleloru confessionali, prin urmare nu mai póte se aiba nici o valóre. Ceea ce aflamu fórte demnu de insemnatu din acelu decretu dela 1781 este, cà elu constata pe temeiulu unui raportu alu comisariloru, cumcà in Blasiu numerulu tinerimei scolastice a crescutu atàtu de tare, incàtu dice monarchulu, cà acolo trebue sè se ridice inca si alte scóle si respective se fia largitu edificiulu destinatu pentru scólele de acolo. Deci monarchulu comitte gubernului Transilvaniei, cá se insarcinedie pe asia numit'a comissiune a studieloru din tiér'a, cá se prepare unu planu nou pentru scólele care suntu a se mai infiintiá la Blasiu, se faca si unu calculu pentru càtu au se coste, apoi tóte aceleà elaborate se le submita Majestatiei sale pentru aprobare. Totu in acestu decretu imperatulu Iosifu afla, cà dupace numerulu tinerimei romanesci scolastice se inmultiesce asia de tare, prin acést'a se arata si necessitatea infiintiarei de scóle triviali, de aceea imperatulu permite cá sè se caute unu individu bine deprinsu in metodulu de invetiaturi normali si cunoscatori de limbile necesarie in Blasiu, ér' acelui'a se i se asigure salariu de 150 fl. pe anu, spre a i se platí din fondulu scóleloru normali, si cu acea conditiune, cá pre lànga acea plata episcopulu se-i dea locuintia cuvenita si ajutoriu in producte naturali. Mai departe monarchulu co-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

mitte episcopului, cá de catechetu se denumésca pe unulu dintre ieromonachii din Blasiu, carii si asia suntu obligati in vèrtutea literelorु fundationali ale acelei monastiri, cá se functionedie in calitate de professori; dara catechetulu se nu aiba inca si altu salariu specialu; éra daca intre ieromonachi nu s'ar aflá vre-unulu, carele se cunósca bine metodulu normalu, episcopulu se-lu trimita in Sibiiu la scól'a principala de acòlo cá se invetia. Subscrisu: Josephus m. p., Thadeus Baro a Reisbach m. pr. Ad mandatum Sacrae Caes. Regiae Majestatis proprium. David Székely m. pr.*)

Totu din anulu 1782, Octobre 15, Nr. 7329 s'a emanatu unu decretu alu gubernului tierei adresatu vicariului generalu ieronomachu Ignatie Darabant. In actulu acest'a gubernulu dîce, cà d. inspectoru primariu alu scóleloru nationali a informatu pe gubernu despre starea scóleloru din Blasiu; deci in urmarea aceluia gubernulu comitte vicariului generalu (pe timpulu vacantiei scaunului episcopescu), cá scól'a nationala din Blasiu se-o impartia in dóue classe si se o numere intre scólele primarie, éra catechetulu acelei scóle se fia conformu ordinatiuniloru anterióre parintele Georgie Sincai, carele se fia si directoru localu, si sè se pórte cu subordinatiune cuvenita càtra episcopu, càtra directorulu regescu si càtra inspectorulu primariu alu scóleloru nationale. Totu prin acestu decretu suntu denumiti cá docenti (magistri) individii: Ioanu Papp si Samuilu Coltoru. Fia-care din acesti'a voru avea salariu càte 75 fl. din fondulu scóleloru nationali; éra deputatu in gràu si in lemne le este promisu de càtra d. episcopu alu Fagarasiului; acelu deputatu ei se-lu impartia dreptu in dóue. Intr'aceea pàna càndu se va terminá noulu edificiu alu scóleloru, vicariulu generalu se ingrijésca de locuinti'a loru si de comoditate, adeca de localu pentru instructiunea scolariloru. Subscrisu: br. Samuel Bruckenthal.

In anulu 1783 Dec. 27 sub Nr. 8680 gubernulu tierei vine érasi in numele Ces. r. Maj. Sale Apost. cu unu decretu adresatu totu vicariului generalu Ignatie, in care acela-si gubernu descopere, cà Georgie Sincai cá directoru alu scólei nationale din Blasiu arata lipsele acelei scóle, cum si lipsele docentiloru si ale sale, in urm'a carora se iau urmatórele mesuri: In càtu pentru lipsele docentiloru, Reverenti'a Sa D. Josephus Martonffy in calitatea sa de inspectoru alu scóleloru nationale inaintase inca din 5 Dec. 1782 o representatiune càtra inaltulu tesaurariatu regescu (ministeriulu de finantie ale Transilvaniei); mai departe acelui'a-si parinte Sincai i-se comite, cá pentru recuisitele necesarie la invetiatura in scóle, precum suntu scaunele si mesele, se prepare si se submita unu calculu de spese, pe temeiulu caruia sè se faca tóte cele de lipsa conformu prea inaltei intentiuni a Maiestatiei Sale pentru scólele din Blasiu. Mai departe, incàtu pentru reparatiunile celelalte necesarie la localulu de scóle dîce acela-si gubernu, cà chiar in acea dî din 27 Dec. s'au adressatu càtra tesaurariatulu regescu, cá se ingrigésca de facerea aceloru reparaturi, precum si de locuintie pentru unulu dintre docenti, carele erá insuratu. In fine incàtu pentru recuisitele mai merunte s'au assignatu càte 20 fl. pe anu, adeca o suma precum se dedea si la scólele normali regesci din Sibiiu si Clusiu din cass'a scóleloru nationali, éra acei 20 fl. are se-i ridice parintele Georgie Sincai pe lànga cuitantia ce va dá dela sine, despre care tesaurariatulu a fostu asemenea anuntiatu. Mai departe se i-se declare directorului Sincai, cà excursiunile aratate de elu cá facute in afaceri scolastice n'au locu, daca nu voru fi recunoscute de necesarie si aratate de càtra d. Iosifu Mártonffy inspectoru primariu alu scóleloru nationale; éra salariu in sensulu rescriptului reg. din 12 Dec. 1781 lui Sincai nu-i compete. Subscrisu: Sam. br. Bruckenthal.

(Urmédia.)

*) „Quoniam autem Comissariorum relatio perhibet numerum studiosae juventutis Balázsfalvae ita acrevisse, novae ibidem scholae erigi, et respective aedificium pro scholis hactenus destinatum ampliari debeat.“

Prefatiune

la cartea dlui dr. Atanasie M. Marienescu: Cultulu paganu si crestinu.)*

Cunoscinti'a de sine conduce pe individu la perfectiune si independentia.

Unu poporu carele se cunósce pe sine dupa istori'a sa, religiunea sa si datinele sale, e capabilu de o cultura nationala, si prin acést'a îsi face viitoriu mai bunu.

Unii scriitori straini ne-au denegatu continuitatea nationalitatii romane dela coloniile lui Traianu in Daci'a, si existinti'a nóstra neintrerupta in patri'a nóstra vechia. Alti invetiati straini ne-au atacatu nationalitatea chiar' si in datinele populare, adeca in cultulu familiaru, inpunèndu-ne dieitati straine si cultu primitu dela alte popóra.

Acesti'a din urma ne-au atacatu mai tare romanitatea. Unu poporu îsi póte pierde limb'a nationala prin amalgamisare, dar' cultulu familiaru, sustînutu prin feliurite datine stramosiesci nu-lu pierde, sau numai in parte mica, si acelu cultu remane unic'a legatura de mii de ani intre stramosi si nepoti.

Aceste suntu motivele ce m'au indemnatu cá se culegu datinele si credintiele poporale ale cultului familiariu alu Romaniloru, si prin acést'a se contribuescu la cunoscinti'a de sine a loru si se aparu romanitatea si pe acestu terenu, càci aci se póte cunósce mai bine originea poporului, viéti'a lui, si tóte ideile si secretele lui.

Acestu terenu pàna acum a fostu necultivatu de invetiatii nostri. Suntu multi ani de càndu me ocupu cu culegerea si studiarea datineloru romane de adi, si am lucratu opulu. Datinele inse au pretiulu loru distinsu romanescu, daca suntu studiate si esplicate dupa originea si elementele loru.

In acestu studiu am ajunsu la acelu resultatu, cà trebuiá sè premérga cunoscinti'a serbatoriloru si datine-

*) A se vedé Nr. 3—4, pag. 30.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

loru romane vechi, si aloru religiunii crestine, pentru-cà numai prin ajutoriulu acestor'a se póte demustra ce e elementu curatu romanu vechiu, ce e curatu crestinu — si in unele datine ce e elementu romanu vechiu — fàra de canalulu religiunei — s'a increstinatu si ce elementu crestinu s'a inpagànitu?

In acestu studiu am ajunsu si la acea convingere, cà nu e destulu si nu e practicabilu, cá se incepu de-a dreptulu cu „serbatorile si datinele romane de adi," si fia-ce materia se o explicu numai de locu, pentru-cà ast'feliu asiu citá numai frànturi din mitologi'a romana vechia si din religiunea crestina, fàra cá cititoriulu se aiba idei curate despre sistemele acestoru culturi, si fàra cá se fia deplinu orientatu in legatur'a celoru vechie cu a celoru de adi. Pentru acést'a, in interesulu sciintiei si alu literaturei romane, am lucratu inca dóue opere, cari se premérga serbatoriloru si datineloru romane de adi, si cari suntu menite de a formá tomulu I. si alu II.

Tomulu I.

Serbatorile si datinele romane vechi.

Mitologi'a romana vechia am organisat'o intr'o sistema nóua, dupa carea nu se afla opu nici in literaturele straine. Am primitu sistem'a calendaria de a merge dî dupa dî cu serbatorile, datinele si cultulu familiaru, precum si cu cultulu publicu.

Idea originala adeveru, e in „Fastorum libri" a lui Ovidiu, dar' acést'a are numai siese carti, pe siese luni ale anului. Eu nu numai am indeplinitu acele siese, mai am facutu inca siese, pentru lunile remase.

Tomulu I. sta din partile urmatóre:

1. Serbatorile relative cari s'au tînutu in luna si dî hotarîta.

2. Serbatorile conceptive sau mutatóre, cari s'au tinutu in luna hotarita, inse diu'a loru s'a prevestitu la inceputulu lunei, ori s'a tînutu la ocasiuni.

3. Ludi (jocurile) publici, asemenea cu dîlele hotarîte in luna ori la ocasiuni.

4. Datinele la nascere, nunta si morti.

5. Notiuni despre mitologi'a dacica si romana vechia in Daci'a, din cei primi secoli pagàni.

Tomulu alu II.

Serbatorile crestine vechi si de adi cu cultulu si datinele loru.

Premitiendu istori'a epocei inceputului religiunei crestine si sistem'a calendaria la crestini, opulu e lucratu dupa sistem'a tomului primu. Fia-care serbatóre e pertractata istorice, si astfeliu se demonstra a fi de origine romana vechia, ori ebraica, ori din altu cultu orientalu, ori curatu crestina.

In cultulu si alte datine crestine, s'au luatu in considerare si diferintiele ce exista in cultulu si datinele bisericei romano-catolice si reformate, anume la unele popóra.

Tomulu alu III.

Serbatorile romane pagàne de adi cu cultulu si datinele loru.

Aceste suntu asemenea organisate in sistema calendaria pagàna a poporului, carea mai in tóte se nimeresce cu calendariulu tomului primu.

In esplicarea loru se face provocare la materiele din tomurile premise, si ast'feliu demonstrare chiar pentru originea loru.

Ici colea trecu — precum aflu de lipsa si la datinele de asemenea natura a altoru popóra, anume: slavóne si germane etc., pentru de a aretá diferintiele, si ast'feliu de a demustrá romanitatea cultului familiaru romanescu.

Nime altulu, pàna càndu scriu aceste, nu a ajunsu de a cunósce asia de afundu secretele vietiei poporului nostru. Nimicu alta póte fi o fantàna mai buna pentru nationalisarea literaturei nóstre, decàtu tomulu acest'a si celu urmatoriu.

Tomulu alu IV.

Elemente de mitologi'a daco-romana.

Acestu opu e de sine statatoriu, dar' are legatur'a sa deosebi cu tomulu alu treilea, incàtu totu acelea-si fiintie si elemente mitologice s'au pertractatu din altu punctu de vedere.

Isvórele suntu inca: basmele (povestile), traditiunile, poesiile, farmecele, descantecele si superstitiunile poporale romane.

Aceste patru tomuri formédia unu materialu de 80—90 de cóle tiparite.

Daca càndv'a s'au potutu asemaná atari carti cu asia numitele carti sibilice pentru poporulu romanu, atunci suntu aceste, in specie cele dóue din urma.

Nu cumv'a si aceste suntu destinate cá se ajunga sórtea celoru sibilice?

Oraviti'a, 1874. **Dr. At. M. Marienescu.**

Episodu istoricu din 1784/5.

despre plansorile fostiloru iobagi substernute la imperatulu Iosifu II-lea. (Dupa Fr. Szilágyi.)

Domnii de pamentu pagubiti prin cei resculati se ducu la façi'a locului, pentru-cá se li-se dea inapoi averile; sparia in multe moduri pe iobagi si îi silescu cá lucrurile rapite se le dea indereptu in natura, sau in bani numerati si asia iau cu forti'a si cu mijlóce aspre càndu dela comune, càndu dela privati bucate, vinu, vite si ori-ce afla de luatu; pretindu desdaunare deplina, ba storcu si pretiuri indoite si asia se facu ei insii judecatori in caus'a loru, si batendu, inca si ranindu pe poporu ilu amarescu. Iobagii sunt ingreunati a dá pentru nemesi si pentru soldati diverse producte, ba inca pentru acesti din urma si victualii, paseri de casa si vite, fàra quietantia sau fàra a li-se socotí in contributiune.

In mai multe locuri pentru productele administrate pe sam'a trupeloru nu li s'au datu desdaunare de cinci si de mai multi ani, nici nu li s'au computatu in sum'a contributiunei.

Iobagii magiari nu pórta sarcinele publice in aceea-si proportiune cá romanii, éra intre impregiurarile de façia acei'a suntu cu totulu scutiti.

Domnii si iobagii magiari calumniédia, batjocorescu, inca si batu pe iobagii romani; éra alte-ori îi amarescu prin vorbe fórte urîte insuflatóre de ura si demne de pedépsa aspra. *Din aceste cause romaniloru le este preste putintia a mai locuí intre magiari si trebue se fia separati si se li se dea functionari nemti si urbariu.*

Functionarii asuprescu si inpila pe poporu si afara de victualiile peste mesura mari, 'lu mai jefuescu si in bani numerati.

Iobagii uneori suntu siliti cá se mérga la lucrulu Domniloru si in dile de serbatori.

Daca sessiunile de mostenire urbariali se impartu in càte 8 sau si 12 parti, se cere dupa fia-care deosebitu totu atàta robota urbariala, càta se facea pentru sessiunea intréga, preste acést'a se mai dau càte 2 fl. si 33 cr., jumetate de stanginu de lemne, unu ulcioru de untu sau in loculu acelui'a 12 cr. — Mai de multu iobagii platéu dupa càte o sessiune intréga numai 5 fl. si 57 cr. mai dedéu si unu porcu de marime mijlocie. Pe la unele locuri iobagii facu peste érna de regula càte patru, vér'a càte doue si mai multe septemani le petrecu totu in robot'a domnului; pe airea se afla in tóte dîlele septemanei in robota, si preste acést'a platescu dupa fia-care sessiune càte 22 florini. Femeile si fetele suntu silite a inplini munc'a femeiésca in locuintiele domnesci, fàra a li-se socotí intru nimicu. Unii iobagi platescu pentru nevestele loru càte unu florini si preste acést'a cu titlu de rescumperarea unoru tiesaturi càte 30 cr.

Alti jobagi din unele domnii suntu siliti se dea càte 70—80 de cara pentru transportulu bucateloru domnesci la Ungari'a, éra dupa-ce din caus'a drumului indelungatu le peru vitele, nu li se da nici o desdaunare.

Unele sate suntu obligate se primésca dela proprietari vinu in pretiu celu puçinu de 25 fl. apoi de si nu-lu primescu, totu trebue se-i platésca pretiulu.

Tóta cas'a este obligata se platésca càte 6 cr. sau càte o mertia de prune de càte 60 de cupe, se administre 60 galete (cubulus) ovesu, computandu tóta ferdel'a cu 9 cr. Pentru morile de chartia dau sdrantie si daca nu le au, trebue se dea albituri care se potu folosi. La dile de nascéri dau o gaina, la pasci o cósta de porcu sau in locu de aceea 17 cr.; altii dau la s. George unu melu grasu, la pasci si craciunu càte o gàina si 10 óua. Var'a dau doi pui, doue mertie de ovesu, doue sute de melci, o bucata de resina.

Vinulu celu reu proprietarii sau arendatorii loru îlu punu la càrcimele din satele iobagesci, si fàra cá se platésca celu puçinu 3 cr. de védra, si apoi totusi daca vinulu se strica sau nu-lu potu vinde iobagii, suntu siliti se-i platésca pretiulu. Pe la locurile mai departate de locuinti'a domniloru iobagii suntu siliti se prepare si se transpórte cu carale càte 1000 pari de vie dupa fia-care sessiune. Sub acelu pretestu, cá iobagii intre Craciunu si Pasci se nu fia obligati a-si platí taxele, locuitorii sateloru situate mai pe aprópe de residentiele domniloru suntu siliti cá la Craciunu se-si màne vitele in curtea domnului, si atunci se-i dea lui unu bou grasu, éra la Pasci altu bou ingrasiatu in pretiulu pre care 'lu va dictá elu; afara de acést'a totu càte doi sau trei iobagi dau in fie-care anu unu purcelu grasu in natura, sau 'lu rescumpera in bani numerati. Mai de multu luau din porci alu diecelea, acuma iéu totu pe alu 5-lea, éra déca suntu de sementia, dupa fia-care purcelu dau 15 cr. Dela càte 10 capete de oi iéu un'a si cu acést'a totuodata si melulu ei.

La grapatu injuga si pe ómeni cá si pe vite.

Pentru pascutulu de doue capre facu robota càte o di.

Pentru ghinda plateau mai inainte 3, acuma 6 cr.

Domnii de pamentu iobagescu pe ómenii liberi cu calcarea legiloru. Daca móre unu iobagiu, averea lui o cuprindu domnii, ér' pe fetiorii lui sau îi dau in catane sau îi facu sierbi.

Pescuitulu este permisu numai pe alocurea, éra daca prindu doi pesci, unulu este alu domnului.

Pamenturile de aratu, livedile si padurile le iéu dupa placulu loru si apoi iobagii spoliati de paduri suntu siliti a cumpara lemne scumpe si pentru càte unu stànginu de lemne a face une-ori càte 30 de dile, éra daca vitele loru mergu in padure, sufere pedepse aspre.

Caratorii de sare si alti dileri de si nu au mosia extravilana, sunt incarcati cu contributiuni si taxe grele, éra aceia carii nu platescu taxa, adeseori facu càte 4 si mai multe dile de lucru preste septemàna.

Suntu multi dileri si de aceia, carii n'au locuri extravilane si carii cu puçinu mai inainte sub titulu de taxa au platitu càte 51 cr., éra acuma platescu 4 fl., inca si 30 cr. si totusi facu robota.

Arendatorii asuprescu pe iobagi preste mesura. S'au plansu mai multi, dara la recursele loru inaintate la Majestate pàna in diu'a de astadi nu le-au venitu resolutiune, éra de atuncea se pórta cu ei si mai aspru, si macar cà dela gubernu si dela curtea imperatésca continua au primitu decrete favorabili, totusi ei nu vedu nici unu folosu din acelea.

Afara de celea spuse pàna aici, pe functionari iau acusatu inca si cu mai multe nelegiuiri mai mici sau mai mari comise în deregatoriile loru, de exemplu: cà pe soldatii invalidi, de si aceia n'au nici o posessiune extravilana, totusi îi asuprescu cu sarcine publice si cu contributiuni; cà pe acele veduve care si-au perdutu pe barbatii loru, dintr'o causa sau alta in decursulu rescólei, le-au incarcatu si pe 1785 cu contributiune asia de mare, cá si cum aru trai barbatii loru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Academi'a romana din Bucuresci.

Program'a lucrariloru sessiunei generale din anulu 1885 a fostu acésta:

1. Raportulu secretariului generalu despre activitatea academiei si a sectiuniloru in decursulu anului incetatu. (Art. 17 statute si art. 12 regul.)

2. Alegerea comissiunei pentru esaminarea lucrariloru facute de delegatiune in decursulu anului incetatu, a comissiunei pentru cercetarea compturiloru din anulu incetatu si pentru combinarea budgetului pe anulu 1885—1886. (Art. 27 regul.)

3. Darea de séma a domnului Hasdeu despre lucrarea marelui etimologicu alu limbei romane.

4. Discursulu de receptiune alu domnului Florianu Porcius si respunsulu dlui dr. D. Brandza.

5. Raportulu comissiunei insarcinate cu cercetarea cartiloru intrate la concursu pentru marele premiu Nasturelu de 12,000 lei si premiulu Eliade de 5000 lei.

6. Raportulu comissiunei insarcinate cu cercetarea lucrariloru delegatiunei in decursulu anului 1884—1885 (Art. 27 regul.)

7. Raportulu asupr'a starei financiarie a academiei (art. 7 lit. b. statute).

8. Cestiunea ortografiei. Continuarea discutiunei asupra lui *u* mutu finalu.

9. Determinarea subiecteloru de pusu la concursu pe anii viitori. (Art. 7 lit. a. statute.)

10. Determinarea subiectului ce este a se pune la concursulu premiului Eliade Radulescu de 5000 lei pentru anulu 1888 (Art. 95 regul.)

11. Alegerea unei comissiuni pentru cercetarea colectiuniloru de arii poporale romane, cari se voru presentá la concursulu premiului Heliade-Radulescu de 5000 lei pe anulu 1886.

12. Alegerea comissiunei de 9 membrii pentru cercetarea publicatiuniloru ce voru intrá la concursulu premiiloru anuale in anulu viitoru 1886. (Art. 7 lit. c. statute.)

13. Raportulu comissiunei bibliotecei.

14. Formarea bugetului pe anulu 1885—1886. (Art. 7 lit. m. si art. 40 statute.)

15. Dispositiuni pentru facerea unei nóue editiuni a „Istoriei romaniloru in epoc'a lui Mihaiu Voda Vitézulu“ de N. Balcescu.

16. Alegeri de membrii onorari si corespondenti.

17. Propuneri diverse din partea sectiuniloru si a membriloru.

18. Alegerea delegatiunei pe anulu viitoru 1885—1886. (Art. 7. lit. i. si art. 15 statute.)

19. Raportulu secretariului generalu asupra lucrariloru sessiunei generale. (Art. 12 Regul.)

Raportulu secretarului generalu asupra lucrariloru academiei romane in decursulu anului 1884—1885.

Domniloru Colegi!

Am onóre a ve presentá relatiunea lucrariloru academiei si a delegatiunei in decursulu anului academicu espiratu.

Inainte de tóte tinu a ve asigurá, cà academi'a nu a suferitu nici-o perdere insemnata in urm'a nefastului incendiu, intemplatu chiaru in timpulu sessiunei generale trecute. Neorenduial'a in care au fostu atunci aduse colectiunile nóstre a incetatu indata dupa inchiderea sessiunei, cà-ci inca in vacanti'a Pastiloru s'au pusu in ordine bibliotec'a, colectiunea manuscripteloru si a documenteloru, éra academi'a si-a potutu tiné siedintiele ordinarie in localulu seu. Facèndu-se apoi cercetare amenuntita, s'a aflatu cà perderea suferita de bibliotec'a academiei cu acea ocasiune este de 133 diferite brosiuri, din cari multe se afla in alte esemplare in bibliotec'a nóstra; in totalu o perdere cu totulu neinsemnata. Mai multe amenunte in acésta privintia ni se voru comunicá de comissiunea bibliotecei prin raportulu seu anualu.

Singur'a colectiune, care nu s'a pusu inca in orenduiala este colectiunea numismatica. Causele sunt doue: ântaiu greutatea de a classifica din nou o colectiune de monete adusa in disordine, si alu doilea lips'a de spatiu, cà-ci armariulu de astadi nu mai póte continé colectiunea nóstra.

In acestu locu am dorerea de a ve comunicá scirea intristatóre despre mórtea distinsului si cunoscutului filoromanu Ubicini, membru onorariu alu academiei. Simtiemintele lui de simpatie pentru romani si indelungat'a lui activitate pentru binele natiunei nóstre sunt de toti cunoscute. Prin mórtea lui amu perdutu unulu din vechii luptatori pentru inaintarea politica si culturala a romaniloru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. Siedintiele ordinarie de preste anu.

Siedintiele septemanale ale academiei s'au tinutu regulatu si au fostu ocupate cu diferite cestiuni sciintifice si administrative.

1. Siedintiele dela 15 si 22 Iuniu au fostu ocupate cu lungi discutiuni asupra unei propuneri formulate de colegulu nostru dlu Odobescu si trimisa academiei de ministerulu Instructiunei publice. Propunerea acésta erá de a se face in capital'a nóstra in tómn'a viitóre intrunirea congressului internationalu de antropologie si archeologie preistorica. Cu ocasiunea discutiunei acestei propuneri, amu constatatu cu totii nesuficienti'a miscarei literarie si sciintifice in tiéra la noi, si din acésta causa ne-amu vediutu in nepotintia de a aduna la noi pe invetiatii Europei si a-i primí in modu demnu si onoratu pentru tiéra. In respunsulu datu ministerului instructiunei publice, prin care i s'a comunicatu parerea academiei, amu atrasu tóta atentiunea gubernului asupr'a relei stari de lucruri, in care ne aflamu in privinti'a sciintifica si asupra necessitatii de a se dá unu impulsu solidu studiiloru sciintifice in generalu si celoru privitóre la tiér'a nóstra in particularu.

2. In siedinti'a publica dela 1 Iuniu, dlu colegu B. P. Hasdeu, conformu decisiunei luate in sessiunea generala trecuta, a presentatu program'a lucrata de dsa pentru adunarea dateloru limbistice din graiulu viu alu poporului pentru a se ajutá la facerea marelui dictionaru etimologicu alu limbei romane, cu lucrarea caruia este

insarcinatu. Dsa a aretatu marea importantia ce au cercetarile de acestu feliu si resultatele bogate ce producu ele.

3. In aceeasi siedintia dlu membru corespondentu Gr. G. Tocilescu a facutu o relatiune despre descoperirile epigrafice din Dobrogea, precum si despre starea de atunci a sapaturiloru dela Adam-Clissi.

4. In siedinti'a publica din 14 Decembre P. S. S. episcopulu Melchisedecu a cetitu unu memoriu istoricu asupra bisericei Trei-Ierarchi din Jasi.

5. In siedinti'a dela 1 Februariu P. S. S. a cetitu unu memoriu despre „escursiunea facuta in Bulgari'a."

6. In siedinti'a dela 15 Februariu dlu Hasdeu a cetitu cá specimenu din „Magnum Etymologicum Romaniae", articolulu privitoru la cuventulu „ariciu".

7. In siedintiele ordinare septemanale academi'a a fostu tînuta continuu in curentu cu mersulu lucrariloru cari se faceau in urm'a decisiuniloru luate in sessiunea generala trecuta.

8. Dlu colegu Florianu Porcius a presentatu discursulu seu de receptiune, care are a se cetí in sessiunea acésta. Cu respunsulu s'a insarcinatu dlu dr. D. Brandza.

II. Publicatiunile academiei executate in anulu espiratu.

1. Analele. Doue volume din anale remasese neterminate din anii trecuti si anume:

Vol. IV. Sectiunea II-a, contînendu memoriile si notitiele pe an. 1881—1882, au fostu completatu prin tiparirea lucrarei dlui dr. D. Brandza despre „Vegetatiunea Dobrogei".

De asemenea s'a terminatu si volumulu V, sectiunea II-a, coprindiendu memoriile pe anulu 1882—1883, prin tiparirea lucrarii dlui J. Sbiera despre Grigorie Urechie.

Memoriile coprinse in aceste doue volume s'au trimisu separate, indata ce s'au tiparitu, membriloru si institutiuniloru cu cari suntemu in schimbu de publicatiuni. La incheierea volumeloru s'au facutu titluri si table de materii pentru volumele intregi si s'au expediatu si ele celoru cari au primitu memoriile in brosiuri, spre a le pune in ordine.

Pentru aceste dóue volume de memorii se anuntiasera dóue lucrari, cari in urma nu s'au potutu publicá in ele: un'a a mea asupr'a documenteloru gasite la Wiesbaden si daruite academiei, alta a dlui V. A. Urechia despre càtev'a documente in limb'a polona asupra lui Mihaiu Voda Vitézulu, facsimilate de reposatulu A. Papiu Ilarianu. Am crediutu cà nu ar fi fostu bine se mai fi tînutu volumele acestea neincheiate pàna se voru tipari si cele dóue memorii, fiindu-cà erau dejá destulu de intardiate. Lucrarile acestea se voru potea publicá intr'unu volumu urmatoru.

Analele pentru anulu trecutu 1883—1884 s'au tiparitu si impartitu tóte: Sectiunea I. Desbaterile, s'a impartitu in lun'a Ianuariu. Memoriile cari compunu sectiunea a II-a au fostu tiparite indata dupa sessiunea generale din urma si s'au impartitu indata dupa tiparire. Volumulu s'a inchisu cu memoriulu dlui Gr. Stefanescu despre Coleopterele Romaniei.

In acestu modu amu ajunsu la dî cu publicarea „Analeloru", ne mai fiindu nici o parte din ele in intardiare.

2. „Colectiunea de poesii poporale din Ardealu, adunate de dnii I. Jarnic si A. Barsanu" erá tiparita intréga inca la sessiunea generala trecuta. In acea sessiune generala dvóstra ati aprobatu, cá glosariulu ce lucrase dlu Jarnic pentru acést'a colectiune se fia tiparitu la Prag'a sub ingrijirile dsale. Dlu Jarnic a supusu glosariulu intregu la o revisiune radicala, prin care lucrarea dsale a fostu multu imbunatatita. Un'a din schimbarile ce a facutu in glosariu este, cà semnificarea vorbeloru romanesci s'a facutu in limb'a francesa in locu de cea germana, cum erá in redactiunea presentata academiei. Revisiunea facuta de dlu Jarnic, fiindu adeseori refacere totala, a ocupatu multu timpu asia, in càtu glosariulu nu este intregu tiparitu. S'au tiparitu pàna acum 3 cóle in 108 pagine.

Acestu glosariu sistematicu este de mare pretiu si va ridicá fórte multu valórea colectiunei de poesii poporale tiparita de academie, prin bogati'a materialului pentru studiulu limbei romane.

Colectiunea se va precede atunci de o precuventare, in care adunatorii ei voru explicá cu deameruntulu cum, candu si din cari anume regiuni s'au adunatu poesiile poporale din acea frumósa colectiune. Preste puçinu timpu potemu sperá, cà colectiunea va fi publicata de impreuna cu tóte aceste lucrari intregitóre. Pentru acoperirea chieltueliloru de tiparire a glosariului s'au trimisu dlui Jarnic unu acomptu de 900 lei.

3. Din „Istori'a romana de Titu Liviu" in traducerea premiata a dlui N. Barbu s'a publicatu volumulu I, coprindiendu primele 6 carti, a caroru tiparire erá gata inca dela sessiunea trecuta. In cartónele cancelariei se mai afla traducerea cartii a VII-a. Candu traducatorulu va presentá materialu suficientu pentru formarea volumului II, academi'a va avea a luá mesurile ce va crede de cuviintia pentru continuarea tiparirei.

4. Lucrarea dlui A. M. Marienescu intitulata „Serbatorile si datinele romane vechi" incepuse a se tipari inca din anulu trecutu, si patru cóle erau tiparite pàna in ultimele dile ale sessiunei generale trecute. In cursulu anului s'a tiparitu intréga acésta lucrare prin ingrijirea secretariului si a autorului, caruia i s'a trimesu corectura de pe tóte cólele. Lucrarea a formatu unu volumu in 8° mare pe 447 pagine.

5. „Psaltirea versificata de metropolitulu Dosofteiu." De mai multi ani de candu am avutu fericirea a potea daruí academiei frumosulu si nepretiuitulu manuscrisu alu Psaltirei in versuri a metropolitului Dosofteiu cu o multime de indreptari, schimbari si note marginale scrise de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

màn'a ilustrului prelatu, de atunci se impunea necessitatea de a face o editiune critica a acestui pretiosu monumentu alu literaturei nóstre din secolulu alu XVII-lea. Acésta necessitate se impunea cu atàtu mai multu, cu càtu editiunea facuta de insusi autorulu si tiparita la Unievu in an. 1673 este plina de gresieli de tiparu. Dara afara de acésta, manuscrisulu fiindu scrisu pe càndu Dosofteiu erá episcopu de Romanu, au trecutu mai multi ani pàna la tiparire si in acestu timpu elu a facutu mai multe schimbari in versurile sale, ba unii psalmi i-a versificatu cu totulu din nou.

Editiunea nóstra, din care s'au tiparitu pàna acum 14 cóle in 8° (224 pagine), se basédia pe redactiunea manuscrisului, indreptandu-se cu ajutoriulu editiunei tiparite gresielile stracurate in elu de copistu, si insemnandu-se cá variante tóte deosebirile, pàna si cele ortografice de órecare insemnatate, cari se afla intre tiparu si manuscrisu. In acestu modu vomu avea o editiune critica a textului versuriloru lui Dosofteiu.

Editiunea acésta va fi insoçita de unu studiu biograficu si literaru asupra lui Dosofteiu. Se va studiá de asemenea versificatiunea si particularitatile fórte insemnate ale limbei intrebuintiate de dènsulu in scrierile sale, inchiaiendu-se volumulu cu unu glosariu alu cuvinteloru mai insemnate din scrierile lui.

Pentru esecutarea acestei editiuni in bune conditiuni materiale, tipografi'a academiei s'a inzestratu cu litera cirilica nóua, fiindu-cà cea veche erá cu totulu usata si avea o forma urita. Spre acestu scopu, delegatiunea a acordatu tipografiei unu acomptu de 4000 lei asupr'a lucrariloru sale, in vederea trebuintiei ce academi'a are adese-ori de litere cirilice bune si frumóse pentru publicatiunile sale.

6. „Codicele veronetianu.“ In urm'a cererei dlui J. Sbiera, care este insarcinatu cu tiparirea acestui codice, s'au trimesu 2000 lei pentru acoperirea cheltuieliloru de tipariu. S'au tiparitu pàna acuma 15 cóle in 4° (120 pagine). Din tóte cólele tiparite dlu Sbiera a trimesu la cancelari'a nóstra càte dóue exemplare, dupa cari se póte vedea modulu, in care se face acésta publicare.

7. Ati alocatu in budgetu sum'a de 2000 lei pentru tiparirea volumului asupr'a lui Coressi, cu care colegulu nostru dlu Hasdeu erá insarcinatu a continuá publicarea inceputa prin textulu psaltirei dela 1577. Acésta suma a remasu neatinsa, lucrarea nefiindu inca presentata.

8. De asemenea a remasu neatinsa sum'a de 3000 lei alocata pentru tiparirea lucrarei dlui Gr. Tocilescu „Tieranulu romanu“ premiata de academie in sessiunea generala din anulu 1882. La 1 Iuniu anulu trecutu s'a datu manuscrisulu autorului, in urm'a cererei sale, spre a-lu revedé si a mai face unele indreptari inainte de a-lu dá la tipariu. Preste puçinu timpu speramu, cà manuscrisulu va fi revediutu si se va incepe tiparirea.

9. Sum'a de 1000 lei, pe care ati alocatu-o cá ajutoriu la publicarea catalogului monumenteloru epigrafice si sculpturale ale museului nostru de anticitati, s'a datu, dinpreuna cu clisieurile facute de academia, dlui Tocilescu, directorulu museului, care preste puçinu timpu va incepe tiparirea acestei lucrari.

10. Credu cà este aci loculu potrivitu pentru a ve pune in vedere urmatoriulu faptu: Ve este cunoscutu cà la 1880 colegulu nostru dlu A. Odobescu incepuse, intre altele, tiparirea vietiei ss-tiloru Varlaamu si Joasafu, tradusa din slavonesce de Udriste Nasturelu, cumnatulu lui Matei Voda Basarabu. Tiparirea se incepuse dupa unu manuscrisu aprópe contimporanu cu epoc'a traducerei, care apartînea bibliotecei statului si care acum se afla la museulu de anticitati. Din acésta editiune s'au tiparitu numai 40 de pagine, éra dela plecarea din tiéra a dlu Odobescu cólele tiparite, in numeru de 5, stau in depositu la brosiuratorulu academiei. Aru fi bine sè se hotarasca daca acésta editiune va trebui sè se continue in modulu cum s'a inceputu, ori nu, pentru-cá sè se scie ce este a se face cu cólele tiparite.

Candu se vá presentá din nou cestiunea publicarei acestui textu, se va decide modulu, in care va trebuí sè se faca editiunea lui, mai cu séma fiindu-cà in anii din urma au esitu la ivéla mai multe manuscrise, cari tóte trebuescu se fia intrebuintiate pentru a face o editiune sciintifica a vietiei ss-tiloru Varlaamu si Joasafu.

11. In sessiunea generala trecuta ati pusu in budgetu sum'a de 1000 lei, pentru a veni in ajutoriulu, publicatiunei professorului Nilles dela Innsbruck intitulata „Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis in terris Coronae S. Stefani.“ Scopulu acestui ajutoriu erá de a pune pe invetiatulu autoru in positiune de a poté imbogatí publicarea sa cu o serie de documente cari privescu directu pe romani si cari altu-feliu nu s'aru fi potutu publicá de astadata. Publicatiunea profesorului Nilles este tiparita intréga si preste puçinu vomu primí exemplarele, cari s'au abonatu prin numitulu ajutoriu.

Autorulu a tramisu càteva esemplare din „Index synopticus“ alu cartiei, din care se vede, cà mai multu de dóue din trei parti din volumulu seu, care trece preste 1000 de pagine, privescu directu istori'a romaniloru si relatiunile loru cu biseric'a catolica romana.

12. Lucrarea cea mare asupra limbei romane pe care a conceputu-o si a pusu-o pe cale de a se realisá M. S. Regele, augustulu si generosulu nostru presiedinte onoraru, a fostu lasata de dvóstra in sarcin'a dlui Hasdeu, celu mai competentu dintre noi in lucrari de acestu felu. Dsa ve va aratá modulu cum a inceputu „Marele etimologicu alu Romaniei“ si ne va espune progressele ce a facutu lucrarea sa in decursulu anului.

Delegatiunea a ingrijitu a se tiparí indata dupa sessiunea trecuta „program'a pentru adunarea dateloru privitóre la limb'a romana“ lucrata de dlu Hasdeu, cu ajutoriulu careia sè se adune materialu pentru acésta lucrare din graiulu viu alu poporului din deosebitele regiuni ale limbei romane. Program'a a fostu impartita prin ministeriulu instructiunei publice pe la preoti si invetiatorii din tóta tiér'a. Respunsurile s'au trimisu de

a dreptulu dlui Hasdeu spre a le intrebuintiá la cercetarile sale.

Conformu dorintiei domnului Hasdeu exprimata chiaru in program'a lucrarei presentata de dsa academiei si aprobata, delegatiunea a obtînutu dela ministeriulu instructiunei publice fondurile necessarie pentru a remunera trei tineri, cari se dea ajutoriu materialu dlui Hasdeu la marea sa lucrare.

Materialulu pe care-lu utilisédia dlu Hasdeu, consista din peste o suta carti si manuscripte romane si mai multe sute de documente, in mare parte inedite, afara de multimea opereloru filologice straine, consultate pentru comparatiuni. Pe lànga acésta, deja pàna acum i-au venitu aprópe dóue sute de caiete din diferite localitati, cu respunsuri la cestionarulu elaboratu de dsa. Numai simpla corespondentia cu autorii acestoru respunsuri, dela cari trebuescu cerute lamuriri peste lamuriri, necessitédia ajutoriulu a doi scriitori. Unu alu treilea, daca nu mai multi, este indispensabilu la facerea si mai alesu la copiarea extracteloru sub directiunea dlui Hasdeu. De si lucrarea este abia la inceputu si de si dlu Hasdeu promisese in sessiunea trecuta numai unu micu specimenu pentru sessiunea de façia, totusi dsa are dejá de totu gata materialulu pentru primulu volumu de preste 400 pagine de tipariu, unu materialu consistandu din preste 3000 de buletine classificate.

13. Inainte de a incheia capitolulu publicatiuniloru, am onóre a ve aratá, domniloru colegi, progressele si starea actuala a lucrariloru comissiunei insarcinate cu publicarea colectiuniloru si lucrariloru istorice remase dela reposatulu Eudoxiu Hurmuzachi.

a) Din seri'a volumeloru colectiunei de documente s'a publicatu in decursulu anului partea a II-a a volumului IV, de 86 cóle, din cari 74 erau tiparite in anulu trecutu. Documentele coprinse in acésta a II-a parte, care are intinderea obicinuita a celorulalte volume, sunt parte comunicate de dlu Esarcu, éra trei patrimi sunt adunate cu cheltuial'a fondului publicatiuniloru Hurmuzachi din archivele de statu din Veneti'a prin rar'a bunavointia a dlui Cecchetti, directorulu aceloru archive.

Acestu volumu de documente (IV, 2) completédia volumulu documenteloru adunate de Hurmuzachi (IV, 1), in asia modu, in càtu spre exemplu istori'a lui Mihaiu Vitézulu, la care se rapórta cea mai mare parte din documentele coprinse in aceste dóue volume, ni se presenta cu o multime de detalii cu totulu necunoscute pàna astadi. Pentru anulu 1600 cu deosebire potemu urmarí aprópe dî cu dî pe eroulu nostru in resbóiele si in combinatiunile lui politice.

b) Vediendu resultatele asia de bogate si de pretióse ce au produsu cercetarile facute in ajutoriulu nostru cu atàta buna vointia, amu continuatu a intretîné cele mai bune relatiuni cu persóne cari potu se ne ajute in aceste cercetari, pe cari deocamdata noi nu potemu se le facemu numai prin propriile nóstre mijlóce. Dlu Cecchetti continua lucrarea sa fecunda si din timpu in timpu primimu dela dsa copii de documente de mare pretiu pentru noi.

Pe de alta parte dlu C. Soranzo, asistentu in bibliotec'a S. Marco din Veneti'a, a binevoitu a ne oferí ajutoriulu seu, facèndu cercetari in acea bogata biblioteca cu scopulu de a aduná totu ce se afla intr'ensa cu privire la istori'a nóstra. Copiile primite ne dau cele mai mari sperantie pentru cantitatea si valórea documenteloru ce dsa ne va procurá de acuma inainte.

Cu placere me folosescu, de ocasiunea care mi se presinta in acestu momentu pentru a ve amintí, cà inceperea acestoru relatiuni intre academie si numitii invetiati dela Veneti'a o datorimu initiativei colegului nostru dlui N. Kretzulescu, de candu in calitate de representantu alu tierei la Rom'a a pusu unu bunu inceputu pentru aceste folositóre relatiuni.

De atunci incóce dlu Obedenaru, membrulu nostru corespondentu, n'a incetatu nici-odata a ajuta cu multu zelu lucrarile nóstre in acésta directiune.

c) Fondulu destinatu pentru publicarea lucrariloru istorice ale lui Eudoxiu Hurmuzachi realisase in anii trecuti economii insemnate prin aceea, cà in decursulu anului se tipariá mai puçinu decàtu erá valórea fondului. Comissiunea s'a intrunitu in siedinti'a la 1/13 Iuliu anulu trecutu si a luatu decisiuni, cá cu economiile realisate de fondulu acestoru publicatiuni sè se faca lucrari, cari se completedie si se continue marea opera alui Eudoxiu Hurmuzachi prin adunarea si publicarea de alte documente istorice.

(Va urmá.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PARTEA OFICIALA.

Nr. *60.* 1885.

Procesu verbale

alu comitetului associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luatu in siedinti'a dela 27 Februariu n. 1885.

Presiedinte: Iacob Bolog'a. Presenti: I. Popescu, V. Romanu, B. P. Harsianu, Dr. I. Puscariu, I. Macelariu, P. Cosma, I. St. Siulutiu, C. Stezariu, E. Brote cassariu, Dr. I. Crisianu bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

5. Cassariulu assotiatiunei E. Brote, raportéza, cà in conformitate cu noulu „normativu pentru incassarea tacseloru dela membrii associatiunei" s'au facutu conspectele membriloru dupa despartiaminte, indicàndu-se restantiele de taxe, cà s'au pregatitu cuitantiile pentru incassarea taxeloru si unu conspectu generalu despre numerulu membriloru in fie-care despartiemèntu si despre restantie in generalu, càrui 'i dà cetire in siedintia.

Totu odata arata, cà din lipsa de puteri de ajunsu de manipulatiune, expedarea nu s'a pututu efectui pàna acum, dar' se va face càtu mai curèndu.

— Spre sciintia cu aceea, cà list'a despre numerulu membriloru in despartieminte si a sumei taxeloru restante se alatura la acestu procesu verbalu ·/.

6. Cassariulu associatiunei, cá revisoru alu socoteliloru presentate de bibliotecariu, pentru procurarea de mobilariu, reparaturi, legaturi si procurari nóue pentru biblioteca in suma de 418 fl. 87 cr. in contulu anului 1884, cari fatia de sum'a preliminata cu 395 fl. 78 cr. dau unu supererogatu de 23 fl., raportéza cà socotelile s'au aflatu in ordine, fiindu documentate cu documentele trebuincióse; deci propune si

— Comitetulu decide: (Nr. 494. 1884)

Dulapurile de nou procurate cu sum'a de 82 fl. v. a au a se trece in contulu mobiliariului associatiunei la inventariu, remanèndu pro 1884 sum'a de 336 fl. 78 cr. disponibila pentru procurari nóue si legatura. De-órece dar, in urm'a acestei dispositiuni, supererogatulu aratatu cu 23 fl. nu numai e coperitu, ci resulta inca suma de 59 fl. v. a. cá restu disponibilu in budgetulu pro 1884 in contulu bibliotecei, acésta suma remàne la dispositi'a bibliotecariului pentru legarea de càrti.

7. Secretariulu alu II-lea cá raportoru alu comissiunei exmise in compunerea unui statutu de organisare alu scólei superióre de fetitie si a planului de invetiamentu pentru acésta scóla, aduce la cunosciintia, cà luàndu-se in comissiune in nóua pertractare statutulu si planulu de invetiamèntu s'a stabilitu principiulu, cà scól'a se fia astfeliu organisata, incàtu se corespunda atâtu cerintieloru unei paturi de mijlocu, càtu si cerintieloru unei paturi mai superiore ale societatii romane. Spre acestu scopu invetiatur'a teoretica sè se predea ast'feliu, cá o parte din eleve cu alu 6-lea anu de scóla, ér cealalta cu alu 8-lea, se-si termine cursulu invetiamentului. Totodata inse, avèndu scól'a acést'a a dá instructiune si in lucrari practice, folositóre in viéti'a dilnica a eleveloru, cá fiitóre conducatóre ale casei intru tóte ale sale, sè se institue pentru categori'a I. de eleve, dupa anulu alu 6-lea pentru categori'a II de eleve dupa anulu alu 8-lea de scóla, càte o classa complementara, in care ele, pe lànga repetîrea partiloru mai esentiale din invetiamentulu teoreticu, sè se deprinda mai alesu in lucrarile practice de totu feliulu, acomodate imprejurariloru loru si positiei ce voru ocupá in viétia.

Mai departe arata, cà in planulu de invetiamentu, s'a acceptatu in comissie vederea, de a eliminá detailurile despre invetiamentulu din religiune, remanèndu cá aceste sè se stabilésca de respectivele auctoritati confessionali.

Pentru aceste schimbari se cere auctoritatea comitetului.

— Comitetulu acceptàndu vederile comissiunei, o insarcinéza a-i presentá càtu mai curèndu elaboratele in acésta cestiune, conformate principiiloru expuse.

8. Se presenta actulu fundationale alu fundatiunei de stipendii 3300 fl. v. a. a le carei valori s'au presentatu comitetului in 2 Iulie 1884, de unu marinimosu donatoriu, care pàna este in viétia voiesce a remané necunoscutu. Actulu fundationalu e timbratu si subscrisu de donatoriu si 2 martori.

Se primesce de comitetu in intregu cuprinsulu, dimpreuna cu dispositiunile transitorii ce se cuprindu in comitiv'a cu care s'a presentatu actulu fundationalu avèndu a fi pastrate la cass'a associatiunei intre hàrtiile de valóre; ér' marinimosului fundatoriu se aduce caldurósa multiamita.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.
V.-presiedinte.

Dr. **D. P. Barcianu** m. p.
secretariu alu II-lea

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede dloru: Popescu, Romanu, Cosm'a.

S'a cetitu si verificatu, in 4 Martie 1885.

I. Popescu m. p. **P. Cosma** m. p. **V. Romanu** m. p.

Nr. *68.* 1885.

Procesu verbale

alu comitetului associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 5 Martie n. 1885.

Presiedinte: Iacob Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. baronu Ursu, E. Macelariu, I. Popescu, B. P. Harsianu, C. Stezariu, I. St. Siulutiu, P. Cosma, V. Romanu, Dr. I. Crisianu, bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

9. Din partea presidiului se aduce la cunoscintia, cà tinerulu studentu la scólele reale din locu D. Barbu, stipendistu alu asociatiunei, a parasitu cursulu invetiaturei.

— Spre sciintia, cu aceea, cà si pàna la ulterióra raportare in causa, se sistéza platirea rateloru ulterióre a-le stipendiului.

10. Directiunea despartiamentului XI (Simleu) in legatura cu raportulu seu de dto 12 Augustu 1884, presenta la 20 Septemvrie a. tr. cuvèntulu de deschidere alu adunarei generale a despartiamentului dela 11 Aug. a. tr. dinpreuna cu raportulu subcomitetului càtra adunarea amintita.

Complectàndu-se prin acestu raportu, datele cuprinse in protocolulu adunarei generale intr'acolo, cà: *a)* s'au dispusu vinderea in favorulu despartiamentului a disertatiei: „Despre economi'a càmpului" de G. Popu, premiata de despartiamentu,

b) cà s'au dispusu intemeiarea unui fondu de invetiamèntu alu despartiamèntului, din care s'au acoperitu si spesele tiparirei acelei disertatii cu 88 fl. v. a.;

c) cà s'au dispusu infiintiarea unei bibloteci a despartiamèntului si a mai multoru agenture comunale, si cà se comunica;

d) reposarea membriloru associatiunei Ioanu Colceru, Ioanu Cosma, George Soteru.

— Datele cuprinse in raportu servescu spre sciintia, avèndu a se predá cuvèntulu de deschidere pe calea indatinata redactiei fóiei „Transilvani'a", ér' membrii reposati a se aduce la cunoscinti'a adunarei generale. Ce privesce inse crearea unui fondu separatu alu despartiamèntului, subcomitetulu se aviséza a se conformá §§. 5 si 18 si 27 din regulamentu.

11. Membrulu V. Romanu cá raportoru alu comissiunei in caus'a edificiului scolaru alu associatiunei arata, cà dupa-ce prin conclusulu de dto 30 Dec. a. tr. in urm'a respingerei tuturoru planuriloru de zidire presentate la concursu, comissi'a a fostu insarcinata a se pune in cointielegere cu barbati de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

specialitate, in prim'a linie cu vre-unulu din auctorii planuriloru celoru mai bune din cele 9 intrate la concursu, pentru modificarea conformu dorintiei comitetului, eventualu pentru elaborarea unui nou planu, — ea a esecutatu acestu ordinu. Anume s'a pusu in intielegere spre scopulu amintitu cu doi din autorii celoru 9 planuri, cu autorulu planului sub motto „Concordi'a" Franciscu Szalay din Sibiiu si cu autorulu planului „Rastlos vorwärts," architectulu Friedericu Moetz din Clusiu. Din aceste pertractari facute si cu concursulu unuia dintre barbatii de specialitate, cari facura parte din juriulu exmisu de comitetu pentru classificarea si censurarea planuriloru, inginerulu orasiului Sibiiu Otto Miess, au resultatu constatarea, cà dupa situatiunea terenului mai acomodatu tuturoru impregiurariloru va fi unu edificiu cu 2 etage si dupa-ce intre tóte cele 9 planuri presentate la concursu numai in celu cu motto: „Rastlos vorwärts" zidirea e proiectata cu 2 etagiuri, mai usioru acelu planu se póte adaptá pretensiuniloru facute de comitetu. Architectulu Friedricu Moetz si-a modificatu apoi acelu planu conformu conditiiloru puse de comitetu si esecutarea zidirei dupa acestu planu recere sum'a de 59,700 fl. v. a., la care architectulu se obliga conformu si sub conditiile cuprinse in ofertulu alaturatu la planulu modificatu.

Luàndu-se acestu planu modificatu la nóu'a revisie in siedintia dimpreuna cu ofertulu.

— Comitetulu adópta planulu modificatu alu architectului Fried. Moetz, cu observarea de a se schimbá dormitórele prea mari, in dormitóre mai mici, de a se arangia cuptórele pentru incalditu din launtru si de a se introduce in zidulu din spre canalu unu brîu isolatoru, ziditu cu cementu.

Cladirea edificiului se incredintéza architectului proiectantu Fried. Moetz, cu pretiulu de 59,700 fl. v. a., ér' comissiunea e insarcinata a pregati in cointielegere cu architectulu planulu in detailu, si tóte cele necessarie pentru incheierea contractului, care inainte de a intra in valóre are se fie supusu aprobarei comitetului.

12. Membrulu B. P. Harsianu doresce a se insemná la protocolu, cà dènsulu si acum îsi sustîne in caus'a edificiului scolariu, parerile sale manifestate in siedinti'a dela 30 Decemvrie n. 1884.

— Spre sciintia.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bologa m. p., vice-presidentu. Dr. **D. P. Barcianu** m. p., secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbalu se concrede Dloru: Popescu, Cosma, Romanu.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiiu in 9 Martie 1885.

I. Popescu m. p. **V. Romanu** m. p. **P. Cosma** m. p.

Bibliografia.

La librariile Wilh. Krafft in Sibiiu, J. Stein in Clusiu si la librari'a N. J. Ciurcu in Brasiovu se afla:

— Dictionariu ungur.-romanescu, Magyar-román Szotár, compusu de Georgie Baritiu, in partea magiara, elaboratu mai alesu dupa alu lui Ioanu Fogarasi, editiunea a cincea. Brasiovu 1869. Form. 8-vo, 41 cóle, leg. 3 fl. 50 cr., bros. 3 fl.

G. Baritiu. Istori'a Regimentului II romanu granitiaru bros. 60 cr.

— Dictionariulu etimologicu romano-latinu, alu societatii academice, elaboratu cá proiectu, tipariu desu pe 184½ de cóle si Glossariulu de cuvinte straine sau considerate cá straine, stracurate in limb'a nóstra, cá parte intreganta a Dictionariului, tiparitu pe 37 de cóle, legate in 3 parti 19 fl., bros. 16 fl.

— Actele conferintiei electorale, a representantiloru alegatoriloru romani din Ungari'a si Transilvani'a, tînuta in Sibiiu la 1, 2 si 3 Iuniu 1884. Sibiiu, 1884; tipariulu institutului tipograficu, societate pe actii. Se afla de vendiare la librari'a W. Krafft in Sibiiu, pretiulu 50 cr. (pag. 84).

— Siebenbürgen. Eine Darstellung des Landes und der Leute, von Rudolf Bergner. Leipzig Verlag von Hermann Bruckner 1884. pag. 410; pretiulu 4 fl. 50 cr.

— G. G. Meitani studie asupra constitutiunei romaniloru, sau esplicarea pactului nostru fundamentalu din 1 Iuliu 1866. Fascicul'a a IX-lea, Bucuresci, Tipografi'a N. Miulescu calea Victoriei Nr. 32 1884. pag. 275, pretiulu unui exemplariu 5 lei. 200 exemplarie sunt érasi daruite de càtra dn. auctoru cu rara generositate pentru bibliotecele instituteloru si pentru literati de renume, care sunt depuse la cancelari'a asociatiunei transilvane.

— Legendariu pentru scólele primare romane de Stefanu Popu. Aprobatu de comisiunea scolastica archidiecesana. Edit. III indreptata si inavutita. Blasiu tipografi'a seminariului gr.-cat. 1885. pag. 154.

Trei raporturi

ale aceloru prefecti de legiuni romanesci,

cari in an. 1848/9 au sustinutu luptele cu insurgentii unguri pâna la reintrarea trupeloru imperiali in Transilvani'a. Traduse dupa textulu originale germanu substernutu gubernului centrale din Vien'a si publicatu in „Romanen der österreichischen Monarchie" Vien'a 1850.

Editiune separata a „Obseratoriului" in doue brosiure. Cea de àntaiu coprinde raportulu lui Avramu Jancu 70 pag. A dou'a raportulu lui Simionu Balintu si alu lui Joanu Axentie Severu pe 79 pagine. Ambele preste 9 cóle 8-vo cu litere garmond. — Sibiiu. Tipografi'a lui W. Krafft 1884.

Pretiulu fia-carei brosiure este 40 cr., alu ambeloru 80 cr. (2 lei noi), in care se coprinde si porto. De vendiare comptantu la librari'a W. Krafft. Sibiiu strad'a Urediului (Reispergasse) Nr. 10. in Brasiovu la Nic. J. Ciurcu. Se potu comandá mai promptu de a dreptulu prin posta.

Editur'a Asociatiunei transilvane. Redactoru: G. Baritiu. Tipariulu tipografiei Archidiecesane.

BCU Cluj / Central University Library Cluj